

Gezamenlijke aanpak voor impactgerichte rioolwatermonitoring ten behoeve van verbetering waterkwaliteit en gezondheid

Portefeuillehouder: Sander Mager / steller: Marlies Kampschreur, Imke Leenen, Jim van den Beuken, Ruud van Esch

Bespreekstuk (besluitvormend)

Gevraagd besluit

De CWW wordt gevraagd om:

1. In te stemmen met deze doorontwikkeling van de gezamenlijke aanpak voor impactgerichte rioolwatermonitoring voor het verbeteren van waterkwaliteit en gezondheid. Dit omvat de criteria en stof(groepen) en aanpak via handelen, duiden en meten met als doel gezamenlijk de waterkwaliteit en gezondheid te verbeteren.
2. De huidige manier van werken met een bestuurlijk aanjaagteam te steunen in 2025 en mee sturing te geven aan deze gezamenlijke aanpak.
3. In de eigen organisatie commitment te vragen voor deze aanpak. En terug te melden bij de CWW van september 2025 waar er behoefte is om gezamenlijk op te trekken en welke goede praktijk op duiden en handelen er nu al is vanuit het eigen waterschap.
4. Aan te geven welke waterschappen mee voorop willen lopen met opstarten op de eerste 2 stofgroepen: a) PFAS en b) pijnstillers.
5. Bestuurlijke kansen en aansluiting te agenderen op andere tafels. Zorgen signaleren en terugkoppelen aan het bestuurlijk aanjaagteam van 5 CWW leden zodat deze meegenomen worden.

De kern van het advies

1. Rioolwatermonitoring biedt een krachtig instrument om waterkwaliteit en gezondheid te verbeteren. Bijgevoegd voorstel voor een gezamenlijke aanpak (bijlage 25-05b) richt zich op handelen gebaseerd op metingen. Omdat er nog weinig ervaring is met gezamenlijke duiding en handelen en dit nog versnipperd gebeurt, heeft een gezamenlijke aanpak hier duidelijk meerwaarde. De combinatie van meten, duiden en handelen in een gezamenlijk programma vanuit de waterschappen is een nieuwe en noodzakelijke stap.

Kenmerkend zijn:

- Impact als leidraad: prioriteit voor stoffen die direct bijdragen aan betere waterkwaliteit en gezondheid.
- Slim samenwerken: landelijk organiseren waar nodig, lokale autonomie waar mogelijk.
- Behapbare ontwikkeling: uitbreiding op basis van betrokkenheid, noodzaak, resultaten en capaciteit die georganiseerd kan worden.

Er zijn criteria opgesteld om stoffen te prioriteren en effecten te beoordelen zodat verbreding gericht gebeurt op thema's die noodzakelijk zijn voor waterkwaliteit en gezondheid. Hiermee hebben we een shortlist van 8 stofgroepen vastgesteld en getoetst bij koplopers, experts en bestuurlijk aanjaagteam. We pakken direct door met twee stofgroepen (PFAS en pijnstillers). Zo starten we waar het nu nodig is en breiden uit waar en wanneer het duidelijke meerwaarde heeft en we de juiste capaciteit kunnen organiseren. Dat moet onder andere blijken uit de betrokkenheid en commitment van de Waterschappen. De komende periode gaan we alle waterschappen informeren en betrekken om vast te stellen welke steun er is voor welke stofgroepen en voor een gezamenlijke aanpak. Zie bijlage voor uitwerking van meerwaarde, impactsturing, programmatische aanpak, rolneming en manier van organiseren.

2. In de CWE van 22 maart 2024 is besloten dat kwartiermakers in samenwerking met een ambtelijke koplopersgroep en bestuurlijke inbrengers een gezamenlijke aanpak en sturing vormgeven ten behoeve van verbreding van inzet van riool-/influentwatersurveillance.
3. Bijgevoegd voorstel beantwoordt de vraag hoe een gezamenlijke aanpak en vliegwiel kunnen worden vormgegeven om de impact van rioolwatermonitoring te vergroten. Het benadrukt hoe deze monitoring effectiever kan worden ingezet voor het verbeteren van de waterkwaliteit, en hoe het een agenderende, lerende en faciliterende rol kan spelen voor de volksgezondheid.
4. Deze gezamenlijke aanpak zorgt ervoor dat er alvast invulling wordt gegeven aan wat er op de waterschappen af komt voor invulling van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Hierbij wordt al concreet ervaring opgedaan voor een beperkt aantal stoffen. In deze gezamenlijke aanpak ligt de focus op handelen en duiden aan de hand van monitoring. Een projectgroep (Ministerie IenW, VWS, het RIVM Unie van Waterschappen en andere stakeholders) gaat aan de slag met invulling van de richtlijn gericht op rioolwatermonitoring.

Argumenten

Er zijn grote uitdagingen op het gebied van waterkwaliteit, om de Europese en nationale doelen te halen (zoals KRW en Richtlijn Stedelijk Afvalwater), de ecologie in het water te beschermen en schoon drinkwater te kunnen blijven maken. Deze uitdagingen liggen er voor alle waterschappen.

Daarnaast is door Covid-monitoring bewezen dat rioolwatermonitoring een goede tool is om gezondheid te beschermen. Vandaar het verzoek, vanuit de CWE in samenwerking met de Unie van Waterschappen en STOWA, om op beide sporen gericht een aanpak vorm te geven.

Analyse van de huidige situatie door kwartiermakers en koplopers wijst uit dat er op dit moment veel aandacht gaat naar meten en monitoren van een zeer breed scala aan stoffen. De valkuil van focus op meten is verleidelijk maar we hoeven niet overal gemeten te hebben om tot handelen over te gaan. Hierdoor kan monitoring effectiever worden ingezet en kunnen er sneller resultaten worden gehaald. Daarnaast is het van belang om helder te organiseren wat landelijk moet en decentraal laten wat daar het beste past. Dat zal niet voor iedere stofgroep of handelingsoptie hetzelfde zijn.

Gezien uitdagingen rondom middelen en capaciteit is het noodzaak om capaciteit van de waterschappen gericht en doelmatig in te zetten. Dat betekent kiezen waar de meeste impact gehaald kan worden en welke stofgroepen als eerste aandacht verdienen via deze landelijke aanpak. Hierdoor wordt de beweging mogelijk van focus op meten naar duiding en handelen. Kortom: **Van** meten van heel veel verschillende stoffen per organisatie, op verschillende manieren, **naar** meer gemeenschappelijke prioritering van stoffen, projecten en actie (meten, duiden of handelen) om daadwerkelijk waterkwaliteit en gezondheid te verbeteren en beschermen.

Bestuurlijke aandachtspunten

Omdat er duidelijke go-no go momenten zijn, en verbreding alleen gezamenlijk wordt doorgezet als er voldoende impact, capaciteit en commitment is, wordt er gezorgd voor een behapbare aanpak.

Besproken in

Bijgevoegd voorstel is opgesteld en wordt uitgevoerd in samenspel met kwartiermakers in overleg met de STOWA en de Unie van Waterschappen, de ambtelijke koplopergroep (leden: Unie van Waterschappen, tenminste 3 waterschappen en de drinkwatersector) en bestuurlijk aanjaagteam (5 bestuurders die lid zijn van de Uniecommissie).

Het traject is in de CWE van 22 maart 2024 behandeld met een presentatie van de kwartiermaker en in de WWE van 25 oktober 2024 is er input opgehaald voor de doorontwikkeling. Er is in november 2024 een toelichting gegeven door de kwartiermaker in de Stuurgroep NRS, zodat het Ministerie van VWS en het RIVM kennis kunnen nemen van de stappen in de lopende doorontwikkeling.

Vervolg/Communicatie

De waterschappen worden betrokken bij de doorontwikkeling, oa via koplopers en bestuurlijk aanjaagteam en tijdens een roadshow en inhoudelijke bijeenkomsten. Ook zullen we de VvZB en themagroepen aangehaakt houden en gericht betrekken.

Financieel

De kosten van de doorontwikkeling van de gezamenlijke aanpak worden gedragen door de STOWA en de Unie (50/50). Het Uniedeel wordt gedeclareerd bij het Ministerie van VWS binnen de middelen die beschikbaar zijn voor Nationale Rioolwater Surveillance (NRS).

We gaan uit van gefaseerde groei: uitbreiding op basis van betrokkenheid, noodzaak, resultaten en capaciteit die georganiseerd kan worden. De komende periode wordt geëxploreerd hoeveel commitment er is om de aanpak verder te laten doorgroeien, zowel op stofgroepen als op landelijke dekking. Koplopers en kwartiermakers zullen op basis van de input uit roadshows en de ervaringen met PFAS en pijnstillers een voorstel uitwerken voor een 3-jarig programma vanaf 2026.